

UTJECAJ NIVOA SAMOPOŠTOVANJA NA KONZUMIRANJE ALKOHOLA KOD ADOLESCENATA

Minja Klarić*✉, Vildana Milavić**

Sažetak

Ovo istraživanje je provedeno s ciljem ispitivanja da li se jedan od aspekata samopoimanja (samopoštovanje) nalazi u vezi sa odlukom mladih da konzumiraju alkohol. Ispitanici su bili učenici trećih i četvrtih razreda srednje škole, Gimnazije u Mostaru (N=158). Podaci su prikupljeni metodom grupnog rada i primjenom: Rosenbergove skale samopoštovanja (RSE), Upitnika mišljenja i stavova o konzumiranju alkohola i Sociodemografskog upitnika. Osnovna pretpostavka ovog istraživanja da osobe koje imaju nisko samopoštovanje konzumiraju alkohol u većim količinama, je testirana analizom varijance za nezavisne uzorke, a pokazuje da nema statistički značajne razlike ($F=0,392$; $p>0,05$) između dvije testirane varijable, što znači da osobe koje konzumiraju alkohol ne moraju imati nisko samopoštovanje.

Ključne riječi: *adolescencija, samopoštovanje, konzumiranje alkohola*

UVOD

Alkoholizam i (zlo)upotreba alkohola kod adolescenata postaju sve veći problem u našem društvu. Podaci Svjetske zdravstvene organizacije (World Health Organization, WHO) ukazuju na to da je više od 60% mladih probalo alkohol u dobi do 15. godine života, a da gotovo trećina njih postaju ovisnici prije 18. godine (prema Reasoneru, 1998). Epidemiološka istraživanja već su davno pokazala da je prekomjerno konzumiranje alkoholnih pića jedan od najvećih javnozdravstvenih problema savremenog svijeta. To se istovremeno odnosi na rizik obolijevanja od hroničnih nezaraznih bolesti, ali i na podatke o smrtnosti direktno ili indirektno vezane za ovu ovisnost.

---

* Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova, Mostar

** Institut za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja, Sarajevo

✉ e-mail: minja.klaric@gmail.com

Ovo istraživanje je provedeno s ciljem ispitivanja da li se jedan od aspekata samopoimanja (samopoštovanje) nalazi u vezi sa odlukom mladih da konzumiraju alkohol. Naime, informacije koje dolaze do nas iznova ukazuju na sve veću (zlo)upotrebu alkohola od strane mladih ljudi. Međutim, dok se o problemu drugih ovisnosti, na primjer ovisnosti o drogama, rade posebni nacionalni programi, konzumiranje alkohola ostaje i dalje društveno prihvaćeno ponašanje. To predstavlja jedan od najvećih apsurdna današnje civilizacije. Problem konzumiranja alkohola kod adolescenata bio je predmet mnogih istraživanja. Dobiveni rezultati pokazuju da postoji mnogo različitih povoda zbog kojih mladi počinju konzumirati alkohol.

CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA

Cilj je ispitati utjecaj nivoa samopoštovanja na konzumiranje alkohola kod adolescenata.

Problem

Ispitati da li postoji razlika između osoba koje konzumiraju i onih koji ne konzumiraju alkohol u odnosu na nivo samopoštovanja.

Hipoteza

Hipoteza 1: Osobe koje imaju nisko samopoštovanje konzumiraju alkohol u većim količinama.

METODA

Ispitanici

Podaci su prikupljeni na grupi od 158 (N=158) učenika trećih i četvrtih razreda srednje škole, Gimnazije u Mostaru. Od 158 ispitanika, u ispitivanju je učestvovalo 78 ispitanika muškog spola i 80 ispitanica ženskog spola (prosjek 17,5 godina).

Postupak

Podaci su prikupljeni metodom grupnog rada. Ispitanici su upoznati sa ciljevima i pravima koja imaju kao sudionici u ovom istraživanju. Pored opće upute, za svaku skalu (prije njezine primjene) pročitana im je posebna uputa, nakon čega je ispitanik mogao odgovarati na pitanja.

Instrumentarij

Podaci su prikupljeni primjenom: Rosenbergove skale samopoštovanja (RSE), Upitnika mišljenja i stavova o konzumiranju alkohola i Sociodemografskog upitnika.

REZULTATI

- 1) Pouzdanost primjenjene skale je provjerena Cronbach Alpha koeficijentom pouzdanosti.

Tabela 1. Koeficijent pouzdanosti za Rosenbergovu skalu samopoštovanja

Skale procjene	N	Broj čestica	Koeficijenti pouzdanosti	
			Cronbah Alpha (originalne verzije)	Cronbach Alpha
Rosenbergova skala samopoštovanja	158	10	od 0,74 do 0,89	0,7561

U navedenoj tabeli nalazi se procjena analize pouzdanosti za Rosenbergovu skalu samopoštovanja koja je korištena u ovom ispitivanju.

- 2) Pretpostavka da osobe koje imaju nisko samopoštovanje konzumiraju alkohol u većim količinama testirana je analizom varijance za nezavisne uzorke koja pokazuje da nema statistički značajne razlike između dvije testirane varijable. Prije pristupanja izračunavanju varijance urađen je Levenov test heterogenosti varijance. Na osnovu rezultata testa ($F=2,642$; $p>0,05$) možemo zaključiti da ne postoji statistički značajna razlika između varijanci dva uzorka, te se moglo pristupiti standardnoj proceduri izračunavanja analize varijance.

Tabela 2. Deskriptivne statističke vrijednosti rezultata testiranja povezanosti između samopoštovanja i konzumiranja alkohola

Izvor varijabiliteta	Suma kvadrata	Stepeni slobode	Varijance	F	Značajnost
Konzumiranje alkohola	10,006	1	10,006	0,392	$p>0,05$
Pogreška	3984,070	156	25,539		
Ukupno	3994,076	157			

DISKUSIJA

U toku života najdramatičnije i najstresnije situacije događaju se u srednjoj i kasnijoj adolescenciji. Događa se bolni prijelaz iz djetinjstva u adolescenciju, a u srži takvog procesa je pojedinačeva potraga za identitetom. Dvije se stvari dešavaju u tom traganju za identitetom:

- a) adolescent odbacuje prethodne i postojeće identifikacije;
- b) događa se kriza identiteta.

Prva stvar ima svoje dokaze u želji mladih da se konformiraju prema vrijednostima i standardima starije generacije, dok se kriza događa, prije svega, jer odbacivanjem prethodnih identifikacija, adolescent ostaje neko vrijeme bez identiteta. Sve ovo uslovljava njihovu nestabilnost, tj. adolescent stalno oscilira između suprotnih osjećaja, između stanja otvorenog revolta i zbunjujuće pasivnosti, između osjećaja inferiornosti i nezadovoljstva sobom, i osjećanja svemoći, između stidljivosti i drskosti, velikodušnosti i sebičnosti.

Upravo zato, uzimajući u obzir specifičnost ovoga perioda i određene karakteristike koje su navedene kao tipične za ovaj razvojni period, dobivene rezultate treba posmatrati sa rezervom i kritičkim osvrtom.

Prije osvrta na probleme ovog istraživanja potrebno je navesti koeficijent pouzdanosti na primjenjenoj skali. Provjeravanjem pouzdanosti testova može se utvrditi stepen njihove nepreciznosti, tj. ustanoviti veličina greške mjerenja. Kao što je već navedenu u obradi rezultata, koeficijent pouzdanosti na Rosenbergovoj skali samopoštovanja iznosi 0,7561 (Tabela 1). Ovako dobiven koeficijent pouzdanosti je u skladu s rezultatima dobivenim u drugim istraživanjima, te se može govoriti o relativno preciznom mjerenju samopoštovanja na grupi ispitanika.

Pretpostavka od koje se pošlo u ovom istraživanju „da osobe koje imaju nisko samopoštovanje konzumiraju alkohol u većoj količini“, testirana je analizom varijance za nezavisne uzorke. S obzirom na to da F-test koji iznosi 0,392; $p > 0,05$ (Tabela 2) nije pokazao da postoji statistički značajna razlika između konzumiranja alkohola i nivoa samopoštovanja, možemo odbaciti postavljenu hipotezu. Ovakav rezultat se može tumačiti na različite načine:

- Mladi su u dobi koja predstavlja vrlo rizičnu skupinu za prekomjerno uživanje alkohola. Prvi kontakt s alkoholom mladi najčešće doživljavaju u krugu porodice. U doba rane adolescencije, koja je specifična po oponašanju odraslih i dokazivanju zrelosti, poseže se za alkoholom kao izrazom odraslog ponašanja i često se isti konzumira nepotrebno i previše. Razdoblje pri kraju osnovne škole naročito je osjetljivo i podložno negativnim utjecajima. Rizik je veći ako ne postoje uslovi za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, za korisnu razbibrigu, a posebno za sistematsko bavljenje sportom (manjak

dvorana i igrališta, te sredstva za njihovo jeftino korištenje, što u Mostaru predstavlja veliki problem). Iako uzroci prevelikog i neodmjerjenog konzumiranja alkohola kod mladih mogu biti i stres zbog težeg prilagođavanja na školu, preveliki zahtjevi u učenju, prejaka konkurencija u elitnim školama (kao što je Gimnazija) ili strah pred završne ili prijemne ispite, ipak kao uzrok konzumiranja alkohola pretežu nepovoljne odgojne prilike kod kuće, nesređen porodični život, nesloga u kući i sklonost roditelja prema alkoholu.

- U razdoblju adolescencije javlja se potreba za originalnošću, nastaju i brojne ljubavne avanture i javlja se težnja ka punoj afirmaciji. U tom procesu bržeg sazrijevanja moguće je da, zbog povećane stidljivosti ili pretjerane preosjetljivosti, ili čak želje da se doživi avantura ili dokaže "muškost", mladi čovjek posegne za alkoholom kako bi sebi popravio raspoloženje.

Međutim, rezultati nekih studija (Windle i Windle, 1996; citirano prema Dwaneu, 1999) nam govore da mladi piju mnogo češće zbog pozitivnih dnevnih događaja, a ne negativnih. Ovo se može povezati sa činjenicom da je samopoštovanje ispitanice skupine gotovo na zavidnom nivou. Naime, mladi u prosjeku postižu 33 od maksimalno 40 bodova na Rosenbergovoj skali samopoštovanja. Prema tome, može se reći da je kod ove grupe ispitanika samopoštovanje očuvano, uprkos mnogim faktorima koji su mogli proizvesti neželjene posljedice. Treba imati u vidu da se radi o mladima koji pohađaju Gimnaziju (za koju se smatra da je prestižna u odnosu na druge srednje škole) te koji samim tim pripadaju grupi sa relativno izgrađenim pozitivnim interesima. Ti pozitivni interesi imaju velikog udjela u sticanju visokog samopoštovanja, kao i popularnosti među vršnjacima, stvaranju širokog kruga prijatelja i poznanika, prihvatanju pozitivnih uzora i slično. Zbog toga bi se konzumiranje alkohola prije moglo pripisati želji mladih ljudi da ne „odskaku“ od društva kojem pripadaju, tj. njihovoj potrebi za pripadanjem zajednici (Maslow) u kojoj je ovakva vrsta ponašanja od davnina ustaljena. U skladu s ovim, Bronfenbrenner ističe da se stavljanjem osoba u društvene uloge, u kojima se od njih očekuje da se takmiče ili sarađuju, mogu izazvati i pojačati aktivnosti ili međuljudski odnosi koji odgovaraju tim očekivanjima.

ZAKLJUČAK

Na osnovu dobivenih rezultata na grupi od 158 ispitanika mostarskih srednjoškolaca, a u skladu sa postavljenim problemom istraživanja možemo zaključiti slijedeće:

Pretpostavka da osobe koje imaju nisko samopoštovanje konzumiraju alkohol u većim količinama, koja je testirana nezavisnom analizom varijance, pokazuje da nema statistički značajne razlike ($F=0,392$; $p>0,05$) između dvije testirane

varijable, što znači da osobe koje konzumiraju alkohol ne moraju imati nisko samopoštovanje.

LITERATURA

- Bronfenbrenner, U. (1997). *Ekologija ljudskog razvoja*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Maslov, A. (1976). *Motivacija i ličnost*. Beograd: Nolit.
- Windle, M. i Windle, R. C. (1996). Coping Strategies, Drinking Motives, and Stressful Life Events Among Middle Adolescents: Associations With Emotional and Behavioral Problems and With Academic Functioning. *Journal of Abnormal Psychology*, 105, 551–560.

IMPACT OF SELF-ESTEEM LEVEL ON CONSUMPTION ALCOHOL IN ADOLESCENTS

Abstract

This study was conducted among to determine whether one of the aspects of self (self-esteem) is in connection with the decision of young people to consume alcohol. The subjects were students of third and fourth grade of high schools in Mostar (N=158). Data were gathered using group work and application of: Rosenberg self-esteem scale (RSE), the Questionnaire of opinions and attitudes about alcohol consumption and sociodemographic questionnaire. The basic premise of this research that people with low self-esteem consume alcohol in larger amounts, was tested by analysis of variance for independent samples, and shows no statistically significant differences ($F=0.392$, $p>0.05$) between the two tested variables, which means that people who consume alcohol do not necessarily have low self-esteem.

Key words: *adolescence, self-esteem, consumption of alcohol*

